

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky

Učebné osnovy

VÝCHOVA K MANŽELSTVU A RODIČOVSTVU

Schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky dňa 29. júna 1988 pod číslom
2493/1998 – 41 s platnosťou od 1. septembra 1998

Obsah

Učebné osnovy pre 1. stupeň základnej školy	1
Ciele	2
Obsah	2
Proces	5
Učebné osnovy pre 2. stupeň základnej školy	7
Ciele	8
Obsah	9
Proces	11
Učebné osnovy pre stredné školy	13
Ciele	14
Obsah	15
Proces	16

UČEBNÉ OSNOVY

pre 1. stupeň základnej školy

VÝCHOVA K MANŽELSTVU A RODIČOVSTVU

Ciele

Výchova k manželstvu a rodičovstvu je zacielená na utváranie základných vedomostí a zodpovedných postojov v oblasti partnerských vzťahov a rodičovstva v súlade s vedeckými poznatkami a etickými normami.

Na 1. stupni základnej školy je možné uvedený projektívny zámer dosiahnuť prostredníctvom plnenia týchto čiastkových cieľov:

- rozvíjať zodpovednosť žiakov voči sebe a iným, aby boli schopní prevziať zodpovednosť za vlastné správanie,
- pomáhať žiakom rozvíjať pozitívne sebavedomie, pestovať sebaúctu žiakov,
- pestovať v žiakoch schopnosť výberu na základe správneho rozhodnutia, a to i v prípade, že budú vystavení negatívnemu tlaku (asertivita),
- formovať sociálne zručnosti žiakov v interakcii s inými: vytvárať a zvládnuť vzťahy, odhaľovať a riešiť problémy, jasne a výstižne formulovať myšlienky, vypočúť mienku iných v diskusii a iné,
- viesť žiakov k utváraniu personálnej bezpečnosti, poznať rozdiely medzi vhodnými a nedovolenými telesnými dotykmi,
- viesť žiakov k tomu, aby si postupne uvedomovali a osvojili svoju pohlavnú rolu so zreteľom na spoločensko–mravné normy vzájomného správania,
- zdôrazňovať význam kamarátstva a priateľstva, ktoré pomáha rozvíjať interpersonálne vzťahy – empatiu, komunikačné schopnosti,
- pestovať v žiakoch túžbu založiť si v dospelosti rodinu, mať vlastné deti a tieto s láskou vychovávať,
- formovať postoje k bezpečnému správaniu vo vzťahu k zdraviu, špeciálne v otázkach prevencie AIDS,
- oboznámiť žiakov s negatívnymi účinkami fajčenia, alkoholu a iných drog na zdravie a správanie jednotlivca,
- poskytnúť žiakom prvotné informácie o vzniku a vývine ľudského jedinca, starostlivosť rodičov o dieťa (výživa a opatera),
- poskytnúť žiakom základné poznatky o biologických, emocionálnych a sociálnych zmenách v puberte.

Obsah

Obsah výchovy k manželstvu a rodičovstvu na 1. stupni ZŠ sa prezentuje vo vyučovaní viacerých učebných predmetov, avšak kľúčové postavenie má spoločenskovedné učivo prvouky – tematický celok Domov a jeho okolie v 1. ročníku ZŠ, Rodina a spoločnosť v 2. ročníku Človek a jeho životné prostredie vo 4. ročníku ZŠ a literárna výchova.

Obsah výchovy k manželstvu a rodičovstvu na 1. stupni ZŠ tvoria tieto témy:

- 1. Výchova v rodine**
- 2. Zásady zdravého života**
- 3. Negatívne dôsledky fajčenia, alkoholu a ďalších drog na zdravie a správanie človeka**
- 4. Rovnoprávnosť pohlaví**

- 5. Vznik a vývoj ľudského jedinca**
- 6. Zmeny v organizme dieťaťa v období puberty**

1. Výchova v rodine

Úloha rodiny v spoločnosti.
Príbuzenské vzťahy.
Rodičovská láska a jej význam v živote dieťaťa.
Úcta k rodičom.

2. Zásady zdravého života

Zásady zdravého života- hygiena tela, fyzické a sociálne aspekty zdravia.
Zachovanie zdravia závisí do istej miery od schopnosti robiť správny výber a zodpovedne konať.
Význam sociálnych zručností- presné a výstižné vyjadrovanie, schopnosť vypočítať mienku iných v diskusii, odhaľovať a riešiť problémy, asertívne správanie, sebaovládanie a iné.
Zdravé sebavedomie a sebaúcta človeka.
Nebezpečenstvo sexuálneho zneužívania detí, nácvik bezpečného správania v rizikových situáciách.

3. Negatívne dôsledky fajčenia, alkoholu a ďalších drog na zdravie a správanie človeka

Fajčenie, alkohol a ďalšie drogy (napr. heroín) ohrozujú zdravie človeka – nervovú sústavu, srdce a cievy, pečeň, žalúdok.
Mimoriadne nebezpečné je užívanie drog v období dospievania (ohrozuje aj zdravý vývin rozmnožovacích ústrojov) a v tehotenstve.
Budúca matka fajčením a pitím alkoholu ohrozuje zdravý vývin plodu.
Správanie človeka pod vplyvom alkoholu a iných drog - strata zábran, uvoľnené správanie.
Riziko prenosu AIDS.
Nácvik asertívneho správania – odmietnutie alkoholického nápoja a iných drog.

4. Rovnoprávnosť pohlaví

Rovnocennosť muža a ženy a ich špecifickosť.
Vzájomné správanie sa chlapcov a dievčat, správne obliekanie sa, slušnosť, ohľaduplnosť, čestnosť, ochota vzájomne si pomáhať, gavalierstvo, odvaha.
Význam blízkeho človeka pre život jednotlivca.
Kamarátstvo a priateľstvo.
Priateľstvo je viac ako kamarátstvo (správne a falošné priateľstvo).

5. Vznik a vývoj ľudského jedinca

Telo všetkých živých organizmov (rastlín, živočíchov a húb) sa skladá z buniek.
Mikroskopovanie buniek.
Tvorba mužských pohlavných buniek – spermii v semeníkoch.
Tvorba ženských pohlavných buniek – vajíčok vo vaječníkoch.
Oplodnenie – splynutie vajíčka a spermie, vznik oplodneného vajíčka.
Rast a vývoj oplodneného vajíčka.
Výživa plodu krvou matky cez steny maternice.

Vzťah dieťaťa a matky počas vnútromaternicového vývinu.

Tehotenstvo, dĺžka tehotenstva, pôrod.

Životospráva ženy počas tehotenstva- zdravá výživa, pohyb na čerstvom vzduchu, škodlivosť fajčenia a alkoholu, psychická pohoda.

Starostlivosť matky o narodené dieťa- kŕmenie, prebaľovanie, umývanie, pravidelná návšteva poradne.

Význam materinskej lásky.

Vývojové štádiá: dojča, batol'a dieťa predškolského veku, školák, mladistvý, dospelý.

Úcta a ohľaduplnosť k tehotnej žene.

7. Zmeny v organizme dieťaťa v období puberty

Dôležité zmeny v organizme dieťaťa v období puberty- vonkajšie pohlavné znaky, tvorba spermií a vajíčok, prvá menštruácia.

Vplyv fyzických zmien na emocionálnu a sociálnu oblasť duševného života dospievajúcich _ snaha o preberanie zodpovednosti za svoj život, častá mrzutosť a popudlivosť, nehody s rodičmi.

Lahká skamarátenie sa s inými.

Vyvarovať sa napodobňovať nevhodné správanie iných, asertivita.

Potreba zvýšenej hygieny v období dospievania.

Proces

Obsah výchovy k manželstvu a rodičovstvu a strategické postupy jeho sprístupňovania sú základným predpokladom kvality výchovno-vzdelávacej práce. Dosiahnutie cieľov výchovy k manželstvu a rodičovstvu prostredníctvom prezentácie obsahu vo vybraných vyučovacích predmetoch na 1. stupni ZŠ umožňuje prednostné uplatňovanie týchto metód a foriem práce: výklad, riadený rozhovor, beseda, práca s knihou, dramatizácia, problémová metóda, brainstorming a skupinová forma práce.

Dôležitým predpokladom optimalizácie učebnej činnosti žiaka je dostatok učebných pomôcok, najmä obrazov (napr. z knižných publikácií). Zadávanie úloh formou dotazníkov, kvízov alebo testov posilňuje aktivitu žiakov a podporuje rozvoj poznávacích schopností. Významovým prostriedkom realizácie výchovy k manželstvu a rodičovstvu je riešenie problémov v priebehu samostatnej činnosti žiakov alebo brainstormingu.

Sústavne vedieme žiakov k tomu, aby dokázali svoje názory vyjadriť a zdôvodniť vlastné postoje k rozličným situáciám: v priebehu diskusie držať sa námetu a vzájomne sa načúvať. Nabádame žiakov diskutovať s rodičmi o jednotlivých témach výchovy k manželstvu a rodičovstvu.

Výchova k manželstvu a rodičovstvu sa realizuje v úzkej spolupráci školy a rodiny. Učiteľ informuje rodičov o cieľoch, obsahu a metódach výchovy k manželstvu a rodičovstvu, o zaradení učiva do ročníkov, učebných predmetov. Pri zohľadnení mentálnej úrovne žiakov a materiálnych podmienok školy učiteľ zostaví vlastný tematický plán a tento po prerokovaní s rodičmi žiakov a po zvážení ich pripomienok a prerokovaní v metodickom združení predloží na schválenie riaditeľovi školy. Vedenie školy v spolupráci s kontaktným učiteľom riadi, koordinuje a kontroluje realizáciu VMR vo výchovno-vzdelávacom procese. Odporúčame učivo o prvej menštruácii prezentovať na vyučovacej hodine iba dievčatám.

ODPORÚČANÁ LITERATÚRA

1. Baradeuová, Ch.: Co ještě nevím. Praha, Albatros 1989.
2. Lennart Nilsson: Ako sa nepoznáme. Martin, Osveta 1989.
3. Mayle,P.: Odkiaľ som prišiel. Bratislava, Amos 1991.
4. Parker, S.: Ľudské telo. Martin, Osveta1991.
5. Poliaková, E.: Keď dospievam. Bratislava, SPN 1983.
6. Raynerová,C.: Nenič svoje múdre telo. Banská Bystrica, Sonus 1996.
7. Rozinajová, H.: Etika heterosexuálnych vzťahov. Bratislava, SPN 1989.
8. Rozinajová, H.: Základy rodinnej výchovy. Bratislava, SPN 1992.
9. Ugrocká, M.: Sexuálna výchova v 3. a 4. ročníku ZŠ. Bratislava, ŠPÚ 1995.
10. Verdouxová, CH.: Encyklopédia pohlavného života (7.-9. roč.). Martin, Slovart 1992

UČEBNÉ OSNOVY

pre 2. stupeň základnej školy

VÝCHOVA K MANŽELSTVU A RODIČOVSTVU

Výchova k manželstvu a rodičovstvu má výrazne interdisciplinárny charakter, pretože sa dotýka všetkých oblastí a etáp ľudského života. Integruje v sebe pedagogické, biologické, psychologické i sociologické poznatky a aspekty o dospievaní, sexualite, o sociálnych vzťahoch a ich hodnote v ľudskom živote.

Ciele

Ciele výchovy k manželstvu a rodičovstvu sú zamerané tak, aby prispievali k výchove celej osobnosti dospievajúceho dievčaťa a chlapca, aby boli schopní poznávať a chápať mravné, sociálne, psychologické a fyziologické zvláštnosti ľudských jedincov podľa pohlavia, a tak vytvoriť optimálne medziľudské vzťahy s ľuďmi svojho a opačného pohlavia.

Na druhom stupni ZŠ je možné navrhovaný cieľ dosiahnuť prostredníctvom plnenia nasledovných čiastkových cieľov:

- pomáhať žiakom v procese sebauvedomovania a sebaúcty, rozvíjania tolerancie a zodpovednosti ako základných podmienok humánnych vzťahov medzi pohlaviami,
- dať žiakom ucelený etický systém, ktorý im osobne umožní osvojiť si spoločensky žiaduce a eticky správne postoje, názory a presvedčenie, aby vedeli správne hodnotiť vzťahy medzi pohlaviami, vzťahy v manželstve a v rodine,
- viesť žiakov k pochopeniu lásky ako základnej zložky sexuality,
- pripraviť žiakov na zodpovedné rozhodovanie v kritických oblastiach psychosexuálneho vývinu na základe mravných a všeobecne platných hodnôt a noriem
- prispievať k poznatkom o sexuálnom rozmere nášho života a k jeho pochopeniu. V tomto procese sú podstatné city, hodnoty a kultivovaná komunikácia,
- sprostredkovať žiakom základné poznatky o biologických, psychických a sociálnych zmenách v puberte,
- v týchto súvislostiach dať žiakom aj primerané informácie o anatómii a fyziológii rozmnožovacieho ústrojenstva ženy a muža, priblížiť im proces rozmnožovania, vnútromaternicový vývin plodu vrátane priebehu gravidity a pôrodu,
- vysvetliť žiakom význam plánovaného rodičovstva, význam harmonickej a zdravej rodiny pre optimálny telesný a duševný vývin dieťaťa, zásady rodinnej výchovy, práva a povinnosti rodičov a detí. zoznámiť ich s medzinárodnými konvenciami o právach dieťaťa a s Deklaráciou práv dieťaťa,
- vysvetliť žiakom možné riziká predčasných a rizikových sexuálnych aktivít, vrátane nežiaducej gravidity, interrupcie, pohlavných chorôb a nákazy HIV/AIDS,
- zoznámiť žiakov s metódami plánovaného rodičovstva- prirodzené metódy plánovaného rodičovstva a metódy antikoncepcie a ich vplyv na zdravotný stav,
- vysvetliť žiakom nebezpečenstvo zneužívania drog pre reprodukčné zdravie a možnosti nákazy HIV/AIDS,
- naučiť žiakov odolávať negatívnym vplyvom rovesníckych skupín, rôznym médiám, ale naučiť ich aj aktívnej obrane pred možným sexuálnym zneužitím,
- naučiť žiakov potrebným sociálnym zručnostiam, asertívnemu správaniu a empatie. V týchto súvislostiach im zdôrazniť význam sebaovládania a sebadisciplíny pri vytváraní kvalitných a rovnocenných medziľudských vzťahov.

Obsah

Na druhom stupni základnej školy je ťažisko vyučovania výchovy k manželstvu a rodičovstvu v predmetoch etická výchova a náboženská výchova. Učiteľ etickej výchovy dôsledne realizuje výchovu k manželstvu a rodičovstvu v súlade s učebnými osnovami etickej výchovy schválenými 3. apríla 1997 pod číslom 1640/97- 151.

Biologický aspekt výchovy k manželstvu a rodičovstvu sa realizuje v predmete prírodopis a spoločensko-občiansky aspekt v predmete občianska výchova. Pri vhodných témach sa aplikuje aj v iných učebných predmetoch (literárna výchova, telesná výchova). Výchova k manželstvu a rodičovstvu je ucelený systém výchovy a vzdelávania žiakov, preto sa dá pri relevantných témach aplikovať aj v ostatných učebných predmetoch.

Obsah výchovy k manželstvu a k rodičovstvu na 2. stupni ZŠ tvoria tieto tematické celky:

- 1. Priateľstvo**
- 2. Kultivované dospievanie**
- 3. Anatómia a fyziológia rozmnožovacích ústrojov**
- 4. Zodpovedný prístup k sexualite**
- 5. Negatívny vplyv drogových závislostí na sexuálne a reprodukčné zdravie človeka**
- 6. Zásady bezpečného správania**

1. Priateľstvo

Citový vývin v období dospievania, Poznanie a pozitívny vzťah k druhým. Zmysel prvých priateľstiev a ich význam v živote dospievajúceho dievčaťa a chlapca. Priateľstvo medzi chlapcami a dievčatami. Náklonnosť, zamilovanosť a láska. Význam citov pre zdravý psychosexuálny rozvoj dievčat a chlapcov.

2. Kultivované dospievanie

Psychické a fyzické zmeny v období dospievania. Menštruácia, polúcia. Masturbácia. Potreba zvýšenej hygieny v období dospievania. Vplyv telesných a psychických zmien v puberte na zmenu postojov dievčat a chlapcov k svojmu telu a zmeny v kvalite postojov k druhému pohlaviu. Rozdiely v psychosexuálnom vývine dievčat a chlapcov v období dospievania. Sexualita v živote človeka. Kultivovaný a kultúrny prejav sexuality ako obraz mravného a sexuálne zrelého človeka. Požiadavka pohlavnej zdržanlivosti (pohlavnej abstinencie) v období dospievania ako podmienka udržania a posilňovania sexuálneho a reprodukčného zdravia. Rozdiely medzi biologickou, psychologickou a sociálnou zrelosťou.

3. Anatómia a fyziológia rozmnožovacích ústrojov

Stavba a funkcia rozmnožovacích ústrojov. Oplodnenie. Priebeh gravidity. Vývin plodu. Pôrod. Zásady starostlivosti o gravidnú ženu a plod. Úcta a ohľaduplnosť k tehotnej žene. Starostlivosť o novorodenca. Prirodzená výživa dieťaťa.

Negatívne vplyvy ohrozujúce zdravie a život plodu: drogy (alkohol, fajčenie, ďalšie drogové závislosti), stres, nesprávna výživa, rizikový spôsob života.

4. Zodpovedný prístup k sexualite

Sexualita ako prirodzený prejav ľudského jedinca, ale aj ako prejav kultúrnosti a kultivovanosti osobnosti človeka. Nebezpečenstvo citového otupenia pri odtrhnutí sexu od osobného vzťahu a zodpovednosti.

Oddialenie sexuálnych aktivít do nadviazania trvalého partnerského vzťahu – zdravotné a psychologické riziká striedania sexuálnych partnerov. Vernosť a poznanie sexuálneho partnera a jeho zdravotného stavu ako najlepšia prevencia pred infekciou HIV/AIDS a pred pohlavnými chorobami. Riziká riskantného sexuálneho správania: šírenie AIDS a ďalších pohlavných chorôb, nežiaduca gravidita, nechcené deti, interrupcie, nezrelé manželstvá.

Optimálne podmienky pre zdravé a šťastné rodičovstvo. Plánované rodičovstvo. Základné poučenie o prirodzených metódach plánovaného rodičovstva a o antikoncepcii.

5. Negatívny vplyv drogových závislostí na sexuálne a reprodukčné zdravie

Drogy a ich vplyv na sexuálne správanie – strata zábran, riziko predčasných sexuálnych aktivít s ich negatívnymi dôsledkami. Zdravotné a sociálne riziká zneužívania drog. Formy aplikácie drogy a možnosť nákazy HIV/AIDS. Drogy v období gravidity a počas dojčenia. Riziká pre plod a novorodenca.

6. Zásady bezpečného správania

Prejavy týrania a zneužívania detí. Nebezpečenstvo detskej pornografie a sexuálneho zneužívania detí. Spoločenská a osobná ochrana pred týmito sociálno-patologickými prejavmi. Príprava detí na aktívnu sebaobranu a naučenie bezpečného správania a riešenia krízových situácií.

Proces výchovy k manželstvu a rodičovstvu

Výchova k manželstvu a rodičovstvu musí predovšetkým vychádzať z potrieb dospelujúceho dievčaťa a chlapca v závislosti na ich veku a štádiách sexuálneho vývinu.

Úspech výchovy k manželstvu a rodičovstvu závisí predovšetkým od osobnosti učiteľa, od jeho odbornej, profesionálnej pripravenosti, ale aj od jeho osobnostných predpokladov a postojov k danej výchovnej problematike. Efektívnosť výchovy k manželstvu a rodičovstvu je podmienená aj jej obsahom, cieľmi, rozmanitosťou a vhodnosťou aplikovaných metód a techník vo výchovnom procese. Všetky informácie, ktoré učiteľ žiakom sprostredkúva, musia zodpovedať súčasnej úrovni vedeckého poznania a musia byť primerané veku z hľadiska biologického, psychického a sociálneho vývinu žiaka. Je to nevyhnutné preto, že učiteľ odovzdáva žiakom nielen vedecké fakty a poznatky, ale predovšetkým formuje ich postoje, pomáha im vytvárať žiaduci systém, učí ich správaniu v reálnych životných situáciách aktuálnych i očakávaných.

Ciele výchovy k manželstvu a rodičovstvu môžeme dosiahnuť aplikáciou vhodných metód a foriem výchovnej práce. V **kognitívnej oblasti** /vedomostnej) využíva predovšetkým výklad, prácu s informačnými zdrojmi, brainstorming, učebné pomôcky (obrazy, modely, video film apod.), besedy (s lekárom, psychológom, iným odborníkom), problémové metódy

pre uvedenie si problémov. **V afektívnej oblasti** (postojovej, hodnotovej), môže učiteľ využívať efektívne metódy na motiváciu žiakov situačné hry, rolové hry, diskusie, rozprávky, pojmové cvičenia (láska je..., priateľstvo je... a pod.), pojmové mapy, didaktické techniky („slniečnica“, „strom poznania“, „labyrint“, „strom príbuzenstva“ a ďalšie). **V osvojovaní si sociálnych zručností** odporúčame učiteľom využívať dostupné sociálno-psychologické metódy a techniky, ako sú: hranie rolí, nácvik efektívnej komunikácie (počúvanie, akceptácia druhého), techniky empatickej výchovy, metódy výcviku asertívneho správania a ďalšie.

Riaditeľ školy prostredníctvom triedneho učiteľa (učiteľa etickej výchovy, prírodopisu) alebo osobne informuje rodičov žiakov o obsahu, cieľoch a metódach výchovy k manželstvu a rodičovstvu v jednotlivých ročníkoch, spolupracuje s nimi a akceptuje ich pripomienky.

ODPORÚČANÁ LITERATÚRA

1. Kačáni, Vl., Pavlovičová, G. „, Sociálna psychológia pre učiteľa. UK Bratislava 1993
2. Dobson, J.: Být sám sebou. Návrat domů. Praha 1994
3. Dobson, J.: Rodičovství chce odvahu. Návrat domů. Praha 1995
4. Dobson, J.: Láska a kázeň ve výchově dětí. Návrat domů. Praha 1997
5. Gordon, Th.: P.E.T. Úspěšná rodičovská výchova. MIND CONTROL EDITION 1995
6. Lencz, L., Ivanová, E.: Metodický materiál III k predmetu etický výchova. Metodické centrum Bratislava 1995
7. Ľudské telo. Encyklopédia. FORTUNA PRINT Bratislavy 1996
8. Ondrejko, P.: Socializácia mládeže ako východisková kategória sociológie výchovy a socializácie mládeže. VEDA, vydavateľstvo SAV Bratislava 1997
9. Poliaková, E. a kol.: Profesionálna príprava pre výchovné a vzdelávacie pôsobenie na deti v otázkach rodičovstva a etiky intímnych vzťahov. SlovDidac Nitra 1996
10. Poliaková, E.: Najťažšie otázky. Predškolská výchova 1991/92
11. Poliaková, E., Poradovský, K.: Keď dospievam. SPN Bratislava 1983
12. Prevendárová, J., Kubíčková, G.: Základy rodinnej a sexuálnej výchovy. APN Bratislava 1995
13. Rozinajová, H.: Etika heterosexuálnych vzťahov (pre mládež). SPN Bratislava 1989
14. Zelina, M.: Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa. IRIS 1996
15. Verdouxová, Ch.: Encyklopédia pohlavného života (7.- 9.roč.). Martin Slovart 1992
16. Kapella, A.: Prirodzená cesta. ZRNO 1991
17. Rozinajová, H.: Sex, manželstvo, rodičovstvo. Osveta 1980

UČEBNÉ OSNOVY

pre stredné školy

VÝCHOVA K MANŽELSTVU A RODIČOVSTVU

Ciele

Výchova k manželstvu a rodičovstvu je zacielená na utváranie základných vedomostí a zodpovedných postojov v oblasti partnerských vzťahov a rodičovstva v súlade s vedeckými poznatkami a etickými normami.

Tento perspektívny zámer možno dosiahnuť prostredníctvom plnenia nasledovných čiastkových cieľov:

- objasniť žiakom obsah pojmov priateľstvo, láska, manželstvo, rodina, sex,
- poučiť žiakov o psychologických a sociálnych aspektoch manželstva, rodiny a rodičovstva,
- vychovávať žiakov k osobnej a občianskej zodpovednosti a k príprave na manželstvo a rodičovstvo,
- vysvetliť význam dodržiavania vernosti v manželstve (spoločenský, etický, psychologický, zdravotný),
- zvýrazniť vlastnosti potrebné pre manželstvo (tolerancia, vzájomné pochopenie, pomoc),
- poukázať, ako vplýva rozvod rodičov na duševný stav a ďalší vývin dieťaťa,
- objasniť sociálne a zdravotné aspekty plánovaného rodičovstva,
- pripraviť žiakov na rolu rodiča, pritom zdôrazniť ako podmienku osobnostnú zrelosť,
- poukázať na krásu rodičovstva,
- zdôrazniť zodpovednosť rodičov za výchovu dieťaťa,
- oboznámiť žiakov s priebehom tehotenstva, narodením dieťaťa v úplnej rodine,
- oboznámiť žiakov s dostupnými prostriedkami a metódami antikoncepcie a ich vplyvom na zdravotný stav, zoznámiť ich aj s prirodzenými metódami regulácie počatia,
- zdôrazniť žiakom nepriaznivé zdravotné a psychické dôsledky interrupcie,
- viesť žiakov k povinnosti postarať sa o rodičov v starobe,
- zdôrazniť žiakom nevyhnutnosť dodržiavať osobnú hygienu,
- poučiť žiakov o etike intímneho života,
- upozorniť na problémy súvisiace s predčasným sexuálnym životom a jeho vplyvom na celkový vývin osobnosti, zdôrazniť najmä negatíva predčasného pohlavného života,
- viesť žiakov k pohlavnej zdržanlivosti, učiť ich sebaovládaniu, sebavýchove, v tej súvislosti ich poučiť o petingu a masturbácii,
- upozorniť žiakov na následky pohlavnej promiskuity a s tým súvisiaci častý výskyt pohlavných chorôb,
- objasniť žiakom vznik a podstatu nevyliciteľnej choroby AIDS a spôsoby prevencie,
- upozorniť na nebezpečenstvo drogovej závislosti,
- upozorniť žiakov na najčastejšie pohlavné úchyľky a nezvyčajné sexuálne správanie, naučiť ich odmietať akékoľvek sexuálne aktivity, ktoré nie sú v súlade s ich presvedčením a cítením.

Obsah

Obsah výchovy k manželstvu a rodičovstvu sa realizuje vo vyučovaní viacerých predmetov, avšak kľúčové postavenie majú povinne – voliteľné predmety etická výchova a náboženská výchova v 1. a 2. ročníku. Význam pre výchovu k manželstvu a rodičovstvu majú aj ďalšie predmety, najmä náuka o spoločnosti, občianska náuka a biológia a mimovyučovacie výchovno-vzdelávacie aktivity triednych učiteľov so žiakmi. Vedenie školy v spolupráci s kontaktným učiteľom riadi, koordinuje a kontroluje realizáciu výchovy k manželstvu a rodičovstvu vo výchovno-vzdelávacom procese.

Obsah výchovy k manželstvu a rodičovstvu na gymnáziách, stredných odborných školách a stredných odborných učilištiach tvoria tieto tematické celky:

- 1. Manželstvo a rodina**
- 2. Rodičovstvo**
- 3. Intímne vzťahy**

1. Manželstvo a rodina

Vlastnosti potrebné pre manželstvo (zdravotné a psychické predpoklady).

Voľba manželského partnera.

Význam harmonického manželstva pre zdravý vývoj dieťaťa.

Názory na manželstvo.

Rozpad partnerstva – príčiny a dôsledky najmä na deti.

Vplyv nevery na rozpad manželstva.

Rodina. Vzťahy, pravidlá a autorita v rodine.

Centrum poradensko–psychologických služieb.

2. Rodičovstvo

Gravidita, narodenie dieťaťa.

Vývoj dieťaťa.

Výchova dieťaťa v úplnej a neúplnej rodine.

Akceptácia postihnutého dieťaťa.

Vzťah rodič – dieťa. Krása rodičovstva.

Zodpovednosť rodičov za výchovu dieťaťa.

Starostlivosť detí o rodičov v starobe.

Antikoncepcia, dostupné prostriedky a metódy.

Interrupcia, zdravotné a psychické dôsledky interrupcie.

Význam plánovaného rodičovstva.

3. Intímne vzťahy

Objasnenie pojmov vzájomná príťažlivosť, sexuálna príťažlivosť, fyzická príťažlivosť, láska, romantická láska.

Vývoj vzťahov medzi dvoma ľuďmi (chodenie, dvorenie, láska).

Predmanželská sexualita.

Pohlavná zdržanlivosť. Poučenie o petingu a masturbácii.

Pohlavné úchylky.

Pohlavná promiskuita, jej nepriaznivé dôsledky.

Pohlavne prenosné ochorenia, AIDS. Prevencia a ochrana.
Nebezpečenstvo drogovej závislosti.
Homosexuálne vzťahy. Lesbické vzťahy.

Proces

Výchova žiakov k manželstvu a rodičovstvu sa realizuje v úzkej spolupráci školy a rodiny. Riaditeľ školy prostredníctvom triednych učiteľov alebo aj osobne informuje rodičov o realizácii výchovy k manželstvu a rodičovstvu vo výchovno-vzdelávacom procese školy. Oboznámi ich s cieľmi, obsahom a procesom výchovy k manželstvu a rodičovstvu.

Pri realizácii výchovy k manželstvu a rodičovstvu je nevyhnutné brať do úvahy vekovú kategóriu žiakov a stupeň ich telesnej, duševnej a sociálnej vyspelosti, ako aj špecifické podmienky školy (prevažne dievčatá, prevažne chlapci a pod.). Treba pritom rátať aj s výchovnými vplyvmi rodinného prostredia i danej lokality, v ktorej sa škola nachádza.

Rozsah a rôznorodosť tém tvoriacich obsah výchovy k manželstvu a rodičovstvu je predpokladom, že túto zložku výchovy môžu realizovať všetci učitelia školy na vyučovaní i mimo neho na rôznych podujatiach i v každodennom bežnom kontakte so žiakmi. Aby sa splnili stanovené ciele, treba úzko spolupracovať s viacerými odborníkmi zo spoločenskej i odbornej oblasti týkajúcej sa danej problematiky. Na hodinách predmetov vhodných pre výchovu k manželstvu a rodičovstvu, prípadne i mimo vyučovania, sa odporúča organizovať besedy a prednášky so sexuológom, lekárom, psychológom, prípadne a manželským párom vychovávajúcim viac detí. Pre dievčatá môže byť podnetná aj návšteva dojčenského ústavu, detského domova.

Žiakov treba viesť k osvojeniu takých životných zásad a postojov, aby v reálnych životných situáciách konali zodpovedne, správne a v súlade s mravnými, etickými, zdravotnými a spoločenskými požiadavkami.

ODPORUČNÁ LITERATÚRA

1. Brtníková, M. a kol.: Sex? AIDS! Praha, Horizont 1989.
2. Brtníková, M.: Množiny lásky. Praha, Avicenum 1984.
3. Nilsson, L. a kol.: Čakáme dieťaťko. Martin, Osveta 1986.
4. Prevendárová, J., Kubičková, G.: Základy rodinnej a sexuálnej výchovy. Bratislava, SPN 1995.
5. Prevendárová, J.: Výchova k manželstvu a rodičovstvu. Bratislava, UK 1994.
6. Rozinajová, H.: Pedagogika rodinného života. Bratislava, SPN 1998.
7. Rozinajová, H.: Etika heterosexuálnych vzťahov. Bratislava, SPN 1989.
8. Šulová, L.: Jak učiť výchovu k manželství a rodičovství? Praha, GRADA 1995
9. Lencz, L., Ivanová, E.: Metodický materiál III k predmetu etická výchova, Metodické centrum Bratislava 1995.
10. Kapella, A.: Prirodzená cesta. Zrno 1991

